Futbol gibisi var mı?

İzmir, 30'lu yıllar: Körfez'in parıltılı aynasında, Çatalkaya'nın görkemli hayâli; henüz, Karşıyaka'da, yalıların *'hususi banyoları'*ndan denize girilebiliyor; oltayla kıyıdan beş on kulaç uzaklıkta, balık avlayabiliyoruz: Isparoz, lidaki, hatta çipura! Ne televizyon var, ne de radyo; en büyük eğlencemiz, akşamüstleri, kordonda *'piyasaya çıkmak'*, bir de futbol. KSK'nin, o tarihte, İskele'ye yakın bir yerdeki, *'antrenman sahası'*nda –aslında iki kale direğinden ibaret, çıplak bir alan–, akşamlara kadar, *'gazozuna'* top oynanıyor! Çoğumuz bilmez, Türkiye'de, futbolun ilk oynandığı yer, yanılmıyorsam, İzmir'dir; geçen yüzyılın sonu, çıkmak üzere olduğumuzun, başlarında!

Dikkatimi çekerdi: Ülkemizde, seyircinin özel bir bağırış temposuyla yüreklendirdiği iki takım vardı sadece: Galatasaray ve Karşıyaka! Galatasaray'a yakıştırılan tekerlemeyi, bilmeyen mi kaldı? Bence bir Türk takımından çok, bir *'Levanten'* takımına uygun düşerdi: "Re Re Re, Ra Ra Ra / Gas'saray, Gas'saray / Cim Bom Bom!" İşin tuhafı, buradan yola çıkılıp, takıma basında Cim Bom adının takılması, yıllarca sonra gerçekleştirilmiştir.

Oysa Karşıyaka Spor Kulübü'nün adı, kendimi bildim bileli, Kaf Sin Kaf'tı; bu da seyircinin, kuruluş yıllarından başlayarak, takımını teşçi için kullandığı tekerlemeden geliyor: "Kaf Kaf Kaf, Sin Sin Sin, Kaf Sin Kaf Sin Kaf!" Gençler bunun ne anlama geldiğini çıkaramayabilir; Karşıyaka'nın *'tesis tarihi'* 1912, henüz eski alfabe geçerli, kulübün adı, Karşıyaka Spor Kulübü, bunun baş harfları olan KSK, eski alfabeye göre, Kaf Sin Kaf okunuyor, tekerleme oradan üretilmiş! Tabii, en çok dikkat çeken Türkiye'nin en eski futbol takımlarından ikisinden birinin, özel coşturmalarında epeyce alla

franca'yı, öbürünün ise tamamiyle alla turca'yı tercih etmiş olması!

Nerede sanayi, orada futbol!..

Futbol mevsiminin, ilk yarısı epeyce hareketli geçti; en çok dikkatimi ne çekti biliyor musunuz; Türkiye geliştikçe, futbolunun da gelişmesi! Çocukluğumuzda, bizim için adı efsane olan bazı Batı Avrupa takımları, Türkiye takımlarına ya baş eğiyorlar, ya da paçalarını zor kurtarıyorlar: Şampiyonlar Ligi, Kupa Galipleri Kupası, bunun şahidi! Ayrıca Türkiye Ligleri'nde, Anadolu takımları, metropol kulüplerine açık açık kafa tutuyor: Kocaeli, Bursa, Samsun, Antalya, Gaziantep vb. Dikkat isterim bunların hepsi sanayileşme ve kalkınma bölgelerinin takımları; bu da, yıllardır altını çizdiğim bir gerçeği doğruluyor: Futbol, sanayileşmeyle gelişmiş, sporu soylu kısmından halk yığınlarına aktarmış bir oyundur; 'teknik futbol' sanayi altyapısının disiplinini, üstyapısına aktarabilmiş toplumlarda, daha başarılı uygulanır: Örnek mi istediniz? İşte Almanya, Hollanda, İngiltere, İsveç, Belçika, vb. Futbolu ünlü İtalya'da, en müthiş takımların, sanayi merkezleri olan Milano gibi, Torino gibi şehirlerden çıkması boşuna mı?

Türkiye'de de aynı gelişme yaşanıyor: Başlangıçta, 'komprador' liman şehirlerinin, bir 'alafrangalığı' sayılan futbol; Anadolu içlerinde, sanayileşme öbekleri oluşup, geliştikçe; oralarda da yükseliyor; gidiş geliş, metropol takımlarına kök söktürüyor; tabii bunda, oyun tasarım ve disiplinini, eskisinden çok daha modern ve rasyonel anlayıp, uygulamaya uğraşan, *'teknik direktör, antrenör ve oyuncuların'* da payı büyük! Kendi hesabıma, oldum olası Anadolu futbolundan yana çıkarım; sanırım 1937'de, Milli Küme kurulmuştu: O zamana kadar, maçlar sadece şehir ligleri olarak yapılıyor; ilk defa, şehirlerarası – yâni *'deplasmanlı'*, oynanacak! Henüz ilkokul öğrencisi bir çocuğum; buna rağmen, adeta bayram etmiştim: Maharetlerini ancak gazetelerde okuyabildiğimiz, ünlü İstanbul ve Ankara futbolcularını, İzmir'de görebileceğiz! O Mil-

li Küme ki sahici bir Türkiye Lig'i olmaktan çok uzaktı, sadece ikisi *'komprador'* liman şehri (İstanbul ve İzmir), birisi *'bürokrat'* başkent (Ankara) olan, üç şehrin ekiplerini içeriyordu.

Bugün deplasmanlı bir futbol ligini, hem de üç kümede, yurt ölçeğinde yaşayabiliyorsak, bunu Orhan Şeref Apak'a ve bu kararı alıp uygulayan Apak Federasyonu'na borçluyuz; artık, güçleri oranında, hemen her yörenin takımları, boylarını ulusal liglerde gösterebiliyorlar; bunun istisnaı yok mu diyeceksiniz, olmaz mı, elbette var; ekonomik gelişmede geri kalmış yörelerin ekipleri! En çok da Güneydoğu'da olanlar; bence yöre takımlarının Üçüncü ya da İkinci Lig'de oynayıp, Birinci Lig'e bir türlü çıkamayışları, ya da orada kalamayışları, doğrudan doğruya, bölgenin ekonomik gelişmesindeki gecikmeyle bağlantılı; hele GAP Projesi biraz daha ilerlesin, onlar da, mutlaka güçlenecek, güçlerini gösterecek!

Öyle gibi görünmese de!..

Peki, ya o hicran! Ya, bir zamanlar fırtına gibi esen, İzmir takımlarının başarısızlığı, ona ne demeli? KSK (Karşıyaka) tribün argosuyla söylersek, 'asansör takım' oldu; Birinci Lig'e bir çıkıyor, bir iniyor; 60'lı yıllarda Avrupa'da bile borusu öten Göztepe, hanidir İkinci Lig'in kahrını çekmektedir; bakalım bu sene, başarılı olabilecek mi? Altınordu'nun İzmirspor'un adı sanı kalmadı! İyi de, neden?

İlk bakışta öyle gibi görünmese de, altta yatan sebep yine aynı: İzmir'in şaşaası ve debdebesi, Akdeniz'e açık Ege'deki en büyük liman şehri olmasından ileri geliyordu; önemi, XVIII. yy'da artmaya başlamış, 'ecnebi sermaye'nin yöreye yuvalandığı, XIX. yy'da zirveye ulaşmıştı. Erken Cumhuriyet döneminde, nüfusunun ve ekonomik kapasitesinin, hemen hemen yarısını yitirdiği halde, açık bir liman olduğu için, en azından geleneksel tarım ürünlerinin ihracatıyla, ayakta durabiliyordu. Oysa epeydir öyle mi? Ege Denizi üzerindeki, Türkiye/Yunanistan ihtilafı, –ki Kıbrıs sorunuyla yaşıttır– İz-

mir Limanı'nın çaptan düşmesine yol açmış; bu da sanayileşmede önceliğin, –Kocaeli, Bursa gibi– diğer bölgelere kaptırılmasına neden olmuştur; ayrıca turizmde ağırlık Güney'deki beldelerin lehine değişiyor: Kuşadası, Marmaris, Bodrum 'malı götürüyor'; 1930'lu yıllarda, İzmir neredeyse, Antalya, bugün oradadır.

Yalnız bundan mı? Geçen yaz Ilıca'da (Çeşme) sorunu tartışıyoruz; (rüzgârın köpürttüğü koyda, sörf yapan bir iki genç; tenha plaj, kumlarda güneşlenen, *'üstsüz'* iki Alman kızı; arsız hoparlörün etrafa yaydığı, pop şarkıları) İzmirlinin birisi, biraz da gücenik, dedi ki, *"— ... İzmir'li sanayici ve işadamlarının da, bu gerilemede günahı vardır! Konuyla, yeterince ilgilenmiyorlar!"* Acaba gerçek mi? Acaba sahiden, bölge takımlarına, biraz müstağni mi davranıyorlar? Oysa Anadolu'da durum bu mu? Sanayicisi, tüccarı, işadamı –hatta belediye başkanları–, işi adamakıllı yürekten alıyor; futbollarını yüceltip, seslerini duyurmak için el ve gönül birliğiyle çalışıyorlar; yöre ekonomik düzeyde gelişip güçlendikçe, istedikleri gerçekleşiyor.

Bilmem, şöyle bir genelleme, yapabilir miyiz? Futbolun istikrarlı, gelişmiş ve sonuç alıcı –yâni teknik– olabilmesi için; yöre ekonomisinin istikrarlı, gelişmiş ve sonuç alıcı olması, birinci şart!

20 Ocak 1999

'Black Stocking / Siyah Çoraplılar'

İlk 'tutulduğum' okumak mıydı, futbol mu, yoksa sinema mı, kestiremiyorum; belki, üçü birden başladı: *Çocuk Sesi* ve *Afacan* dergilerini okur; Buck Jones ve Ken Maynard'ın *'kovboy'* filmlerini kaçırmazdım; maçları, sektirmeden izliyorum: İzmir'dekileri, İzmir; İstanbul'dakileri, İstanbul gazetelerinden: O zaman, İzmir'e hayli geç geliyordu, Karşıyaka İskelesi'nde, pazar günü oynanmış bir maçın sonucunu alabilmek için, Pazartesi öğleden itibaren dikilir; vapurdan, çığlık çığlığa boşalacak, *'müvezzileri'* beklerim: "— ... haydi İstanbul geldi, İstanbul: *Cumhuriyet, Tan, Akşam...*"

Acaba, bu merak yüzünden mi, Anadolu'ya çıkıp da; oradaki çocukların, futboldan habersiz olduğunu görünce, son derece şaşmıştım: Ben ki, KSK'ın ve GS'ın on birini, su gibi ezberden sayabiliyordum; Ilgın'daki (Konya) akranlarımın, bırakın oyuncuları, doğru dürüst takımları bilemeyişine, şaşmaz da, ne yapardım? Düşünün, hele bir: Yıllardan 1936, Berlin Olimpiyatları'nın yapıldığı yıl; *'Millî takımımız'* Norveç'le oynamış, 4-0 yenilmişiz; bir yıl sonra, ilk 'Millî lig' deneyi sayabileceğimiz 'Millî küme'nin, *'deplasmanlı'* maçları başlayacak; bu çocuklar, elde lâstik sapan, vişne ağaçlarında serçe avlıyor; ya da, komşu bahçelerden, ekşi elma çalıyor: En büyük heyecanları bu!

Futbolun Anadolu sathına, neden böyle geç ve güç yayıldığını, epeyce sonra öğrenecektim.

Futbol bir 'alafrangalık'tı!..

Türkiye'de futbol ilk defa İzmir'de, daha doğrusu Bornova'da oynanmıştır, tarihi 1890; İstanbul, yanılmıyorsam, dört sene ardından geliyor, Kadıköy'deki oynanış tarihiyse, 1894; baş-

ka türlü söylersek, bu oyunun Türkiye'de, şöyle böyle, yüz yıllık bir geçmişi var. Yüz yıl, uzun zaman; bu kadar uzun zamanda, neden dolayı gerekli atılımı yapamadığımızın izahı, o tarihte top oynayanların kimliğiyle ilişkili olsa gerek; zira İzmir'de de, İstanbul'da da, sahaya çıkanlar Türkler değildi, İngilizler'di.

Futbolu, her gittikleri yere olduğu gibi, Osmanlı'ya da İngiliz şirketleri taşımışlar; İstanbul'daki ilk lig, galiba 1902'de, üçü İngiliz, birisi Rum, dört takım arasında oynanıyor: Kadıköy, Moda, Imogene (İng.), Elpis (Rum) takımları; bu ligin şampiyonu, Imogene olmuştur. Aynı tarihte İzmir'de Panionios, Apollon adlı Rum takımları, Pelop adlı Ermeni takımı faaliyet halindedir. Yâni her şeyi ile futbol, o kadar 'ecnebi'ye, en azından 'gayr-ı müslim'e ait bir oyundur ki, Türkler yanaşamıyor; daha da ilginci, Kadıköy'de, o sıralarda ilk Türk futbol takımını örgütlemiş olan futbol meraklıları, takımlarına İngilizce ad takıyorlar: 'Black Stocking / Siyah Çoraplılar."

Sonradan Türkiye'nin futbol tarihinde önemli roller oynayacak Türk takımları, daha sonra kurulmuştur: Galatasaray, 1905; Fenerbahçe, 1907; Beşiktaş, 1910. Hem de hepsi, Batı'ya dönük, okumuş yazmış kişiler tarafından! Başka türlü söylersek, o erken döneminde ülkemizde futbol halkın ilgilendiği bir spor olmaktan çok, bir *'alafrangalık'* olarak ortaya çıkmış; sanırım, Anadolu'ya yayılmasındaki gecikmede bunun, hiç de küçümsenemeyecek bir rolü olmuştur.

Tabii asıl önemli faktör, toplumun tarım toplumu olması!

Okullarda 'futbol yasağı' vardı!..

O kadar mı? Bir başkası daha var, okullarda futbol yasağı; onu, yirmi yıl önce, şöyle anlatmıştım:

"... Ortaokul'a bir geçtik, rezâlet! Kardeşim, okulda futbol, resmen yasak!; spor seviyorsan, ya jimnastik yapacaksın, ya da voleybol oynayacaksın; sonra sonra, –galiba Almanlar'ın etkisiyle– bir de hentbol belirdi, o kadar! Liselerde futbol ya-

sağını, bu yasak kalkıncaya kadar, havsalam bir türlü almamıştır: Gerekçesi neydi? Futbol çocukları avâre ediyor, ders çalışmasını önlüyor türünden, bürokratça, –ama budalaca– bir gerekçe; çünkü gerçekten çalışkan ve yetenekli bir çocuğun, futbol oynasa da, sınıfında iyi bir derece tutturduğu çok görülmüş; futbol oynatmamanın, 'tembel'i ders çalışmaya itelediği, asla görülmemiştir."

"*... biz önceleri kapıkulu toplumu,* Tanzimat'*tan bu yana bürokrat bir toplumuz ya, futbol gibi* 'ayak işlerini' *küçümseriz; az buz küçümseme sayılmamalı bu; nice* 'ilerici' *geçinen aydın bilirim ki, gazetelerden spor sayfalarının kaldırılmasını ister; futbolla ilgilenen, hele maça giden kişileri ayıplar; onları, aşağı türden başka insanlarmış gibi hor görür.* Yanıldıkları kesindir, bir kere futbol nerede, ne zaman ortaya çıkıyor, bir baksınlar; oyunun, spor olarak kesin kurallarını alması ve yaygınlaşması, Batı Avrupa'da sanayi toplumunun belirginleşmesiyle koşuttur; böyle olması da normal, çünkü futbol bir ekip disiplini içerir, ekip disiplini ise, ancak bir fabrika üretiminde oluşmaktadır. Zaten en eski, en ünlü takımların tersanc, dok, fabrika olması boşuna mı? Demek ki futbol sanayi toplumuyla birlikte ortaya çıkmış bir spor; üstelik, tenis, golf, binicilik ve benzerleri gibi doğuşundan başlayarak, daha çok 'ayrıcalıklı' sınıfların değil, halk kalabalıklarının sporu; öyleyse, böyle bir spora burun bükmek, niye?.." (*Dünya*, 24 Aralık 1978)

Bereket versin, 40'lı yıllardan itibaren, bu anlamsız futbol yasağı kaldırıldı; lisesi bol vilâyetlerde, liselerarası futbol liglerine bile geçildi; bu manada 50'li yıllar, Anadolu *'pazarının'* iletişim ve ulaşım sayesinde bütünleşmesi yılları olduğundan, bu sporun yurtta kök salmasına, hem etkili, hem yararlı olmuştur.

'Zehirlenmeyen' kaldı mı?

Yüz yıllık maceradan sonra, Türk futbolunun geldiği yer, iyi midir kötü müdür? Kötü sayılabileceğini sanmıyorum. Kötü

olan, futbol kulüplerinin yönetim şeklinin ve profesyonelliğin; –tıpkı işadamlığı gibi,– yarı mafioso, yarı üçkâğıtçılık, acayip kurallarla işlemesi; spor media'sının da, bunu şiddetle eleştirecek, sporun spor gibi yapılmasını savunacak yerde; en kötü paparazzi yöntemleriyle çalışıp, tam tersine, körüklemesidir. Her futbol mevsimi, birkaç örneğini görüyoruz. Nasıl siyasi habercilikte, haber önce 'yandaş' (taraftar) yoruma, sonra 'yandaş' dedikoduya dönüştüyse; futbol haberciliğinde de, haber önce 'yandaş' bir yorum niteliği kazandı, sonra da, 'yandaş' dedikoduya dönüştü: Adeta 'sorumsuzluk', kural; ortalıkta öyle bir curcuna hüküm sürüyor ki, bu arada ciddiyetini ve meslek haysiyetini korumaya çalışan futbol yazarları, kim vurduya gidiyor. Bunun, siyaset hayatımızı olduğu gibi, futbol yaşantımızı da zehirlediği, daha da zehirleyeceği, pek açık meydandadır.

Şu Hakan'ın transferi olayına, bir baksanıza! Zehirlenmeyen kaldı mı? Düşünüyorum da bazen, meraklısı bu olaydan –üstelik hem sosyal, hem ekonomik, hem de beşeri boyutları sağlam işlenebilecek– ne sert ve acımasız bir film çıkarabilirdi!..

22 Ocak 1999

Futbol'da 'ecnebi'yi geçmek!

Hiç unutmam; Ilgın'dan (Konya), Fuar münasebetiyle İzmir'e gelmiştik; o tarihte bu, Avrupa'ya gitmek gibi bir şey! *'Ecnebi'* bir takımı, Alsancak Stadı'nda, ilk defa bu münasebetle seyrediyorum: 'Enadiy-ül-ehli' adında bir Mısır takımıydı; yanılmıyorsam bizi yenmişlerdi de! Gençler bilmez, *'Erken'* Cumhuriyet döneminde de, futbol trafiği hayli yoğundu; hele mevsim biterken, çeşitli Balkan ve Orta Avrupa ekipleri İstanbul'a gelirdi: Avusturya'dan, Admira, First Wienna, Rapid; Macaristan'dan Ferençvaroş; Bulgaristan'dan Leviskiy; Romanya'dan Tamışvar; Yunanistan'dan, Olimpiyakos, Panatinaykos, Apollon, bunların arasındadır, zamanın üç büyükleri (BJK, GS, FB) ile oynayan bu takımlar, çokluk başarılı oluyorlardı; galiba bu yüzden, üç büyüklerin karması demek olan 'İstanbul Muhteliti' ile de bir maç oynamaları programa alınıyordu; ihtimal, onları, böylece yenebilir miyiz diye? Yendiğimiz de olmuştur, hani!

Farkındaysanız, günümüzde bile seyirci, *'ecnebi'* takım maçlarını, yüreği elinde izliyor; gerçi 50'li yıllardan bu yana, gerek *'Millî Futbol Takımımız'*, gerekse ünlü takımlarımız, yabancılar karşısında, eskisiyle ölçülemeyecek kadar başarılı olmuşlardır ama, doğrusu ya, *'istikrarlı'* bir üstünlükten bahsedilemez. Acaba bunun temel nedeni nedir? Türk Futbol Ekolü'nün bir türlü oluşamaması mı? Oldum olası ekiplerimiz *'ecnebi'* antrenörlere emânet edilir; o geçici uzmanlar da, anlayabildikleri ve kıvırabildikleri kadarıyla, yabancı futbol modellerini uygulamaya çalışırlar, ekibin yapısına ve esnekliğine göre, ya başarılı olunur, ya olunmaz!

Temel sorun, 'oyuncu'da mı?

Oysa temel sorun çalıştırıcıda değil, oyuncudadır; futbolcu, oyun idrâkini, *'konsept'*in uygulama biçimini kavrayamazsa, *'hoca'* ona ne anlatırsa anlatsın, sonuç istenilen olmayacaktır; demek ki, sorun neticede futbolcunun, entelektüel kapasitesine ve fizik gücüne gelip dayanıyor.

Entelektüel kapasite dedim de!.. **Gelişmekte olan bir toplumda, gecekondu ya da kenar mahalle çocuğu, ciddi bir sanayileşme bilinçli olarak önlendiği için, proleterleşerek tarihi anlamda ait olduğu sınıfla kaynaşamaz: Onun yedek 'emek deposu' olarak açıkta ve 'lümpen' olarak tutulması, düzenin hesaplarına dahildir: Seyyar satıcılık edecek, basküllle sokakta adam tartacak, balon satacak; tarihsel misyonunun bilincinde bir işçi, asla olamayacak! Daha daha, 'tüketim toplumu' media'sı sâyesinde, bu 'gariban'da zengin olmak, sınıf değiştirmek (atlamak) tutkusu yaratılıyor. Kolay mı bu? Elbette değil! İşte o zaman yoksul çocukları için tek sınıf değiştirme olasılığı futboldan geçer. Bugün nice iş güç sahibi olmuş eski futbolcumuz vardır ki, kökenini kurcalasanız, son derece mütevazı ailelere dayandığını görürsünüz.** Futbol sâyesinde *'köşeyi dönen'* üç beş kişinin bulunması; gecekondu halkından kimbilir daha kaç çocuğu, arsalarda top koşturmaya yöneltir. Belki yüzlercesini. Ama diyeceksiniz ki, içlerinden ancak üç beş kişi çıkacak! Hiç denemeseler, daha mı iyi?

Demek ki, **oyuncu futbola sınıf atlama hırsı ve varoş kapasitesi ile geliyor.** Yakıştırmak gibi olmasın ama, sanayideki herhangi bir üretim birimi ile bir futbol ekibinin işleyişi arasında, işlevsellik açısından şaşırtıcı bir benzerlik vardır.

Bir de buna bakar mıyız?

Oyunda, 'üretim disiplini'...

Üretim birimi, önce ürünü tesbit ediyor; sonra üretimin tasarımını yapıyor; daha sonra bu tasarımın uygulama planlamasını gerçekleştirip, bu plan gerçeğe aktarılıyor. Öyle mi? As-

lında bu, bir zamanlama ve koordinasyon işidir. Hepsi doğru tasarlanır, doğru uygulanırsa, arzu edilen birim zamanda, öngörülen ürün elde edilir. Eh, futbolda da öyle değil mi? Önce ekibin oyun tasarımı, sonra bunun rakibe ve oyuncuya göre planlanması, sonra da uygulama modeli; bu model maç sırasında, sahada zamanlanır, kenardan koordine edilir; başarılırsa, amaç olan sayı üstünlüğü elde edilir; çünkü yeterince gol 'üretilir'.

Elbette bu benzetmeye, üretim biriminin ve futbol ekibinin, *'genel'* üretim/futbol stratejisi ile *'özel'* maç başına/üretim/oyun taktiği benzetmesini de, eklemek lâzım. Bundan ne mi çıkıyor? Bakınız, ne: Futbol'un neden sanayi üretimindeki disiplini üst/yapısına aktarabilmiş toplumlarda, çok daha başarılı olabileceği gerçeği! Hal böyleyse, futbolcunun entelektüel olarak, bu üretim/uygulama sürecini, bütün değişkenliği ve esnekliğiyle kavrayacak düzeyde olması gerekir.

Türk futbolcusu için, sanırım, en önemli ve gerekli şart budur. Ulusal onurumuzu incitmek istemeyen yabancı uzmanlar ne diyor: *'Tek tek, iyi futbol oynuyorsunuz, yetenekli gençleriniz var ama, 'kolektif' oyuna ayak uyduramıyorsunuz.'* Bu sözleri duydukça, ben gülerim: Kolektif futbol oynayamıyorsunuz demek, futbol oynamasını bilmiyorsunuz demekle bir. Bizim çocuk çıkıp orada fiyaka yapıyor, tribünlerde sivrilecek; atlattığı her adamla, aşağılık kompleksini biraz daha giderecek; hele bireysel çabasıyla bir gol atabilirse, taraftarı arasında efsâneleşecek! Kırsallıktan henüz çıkmış, ya da çıkmakta olan bir toplumda, genel eğitim ve öğretim düzeyi nedir ki, futbolcunun eğitimi ona, oyunu bütün kaypaklığıyla bir bütün halinde kavrama yeteneğini verebilsin?

Hiç mi gelişmedik? Geliştik, tabii! Yine de, katedilecek hayli yolumuz var.

Altına lüks bir araba çekip...

Futbolda *'fizik güç'*, başarının *'olmazsa olmaz'* unsurlarından başlıcası! Hep düşünmüşümdür, futbolumuzun *'efsâne'* şöh-

retleri, sanayi toplumu temposunda oynanan bir maçı, başından sonuna, aynı dirilikte götürebilir miydi? Hiç sanmıyorum: Lefter'in zaman zaman oyundan *'kaybolduğunu'*, yâni *'dinlendiğini'* kim unutabilir? Şükrü de biraz öyleydi, sanırım. Metin, rakip kalenin önünde, beklerdi. Günümüzde bile, başarısız sayılan ekiplerimizin yarısı, maçı *'kondisyon eksikliğinden'* kaybediyor. **Kondisyon ise, yalnız fizik düzeyde güçlülüğe, antrenmana değil; doğru ve yeterli beslenmeden, doğru ve akıllı yaşama biçimine kadar, bir sürü koşula bağlıdır ki; hiç şüphesiz, bu da ayrı bir disiplin demektir.** Cepleri para görür görmez, altına lüks bir araba çekip, soluğu ne idüğü belirsiz gece kulüplerinde alan, o yoksul halk çocukların: bunu, nasıl öğreteceksiniz? Belki de bu yüzden, profesyone futbol iş sahasında, suyun yüzünde görünen üç beş delikanlının yanında; bilinmez kaç yüzü, suyun altında boğulup gitmektedir.

Evet, eskisine oranla, hem futbolcu düzeyinde, hem kulüp düzeyinde, bir ilerleme görünüyor; fakat, bu ilerleme bireysel ve yöresel kalmıyor mu? Türk futbolcusunun, bilimsel olarak bu yönlerden ele alınıp ciddi ciddi irdelenip incelendiğini; genel bir Türk futbolcusu proto/tipinin çıkarıldığını, önlemlerin ona göre alındığını söyleyebilir miyiz? Hiç sanmıyorum!

25 Ocak 1999

ATTİLÂ İLHAN

YILDIZ, HİLÂL VE KALPAK

Gâzi'nin "Ulusal [illegible]"

Cumhuriyet Söyleşileri
(Ekim '98 – Mart '99)

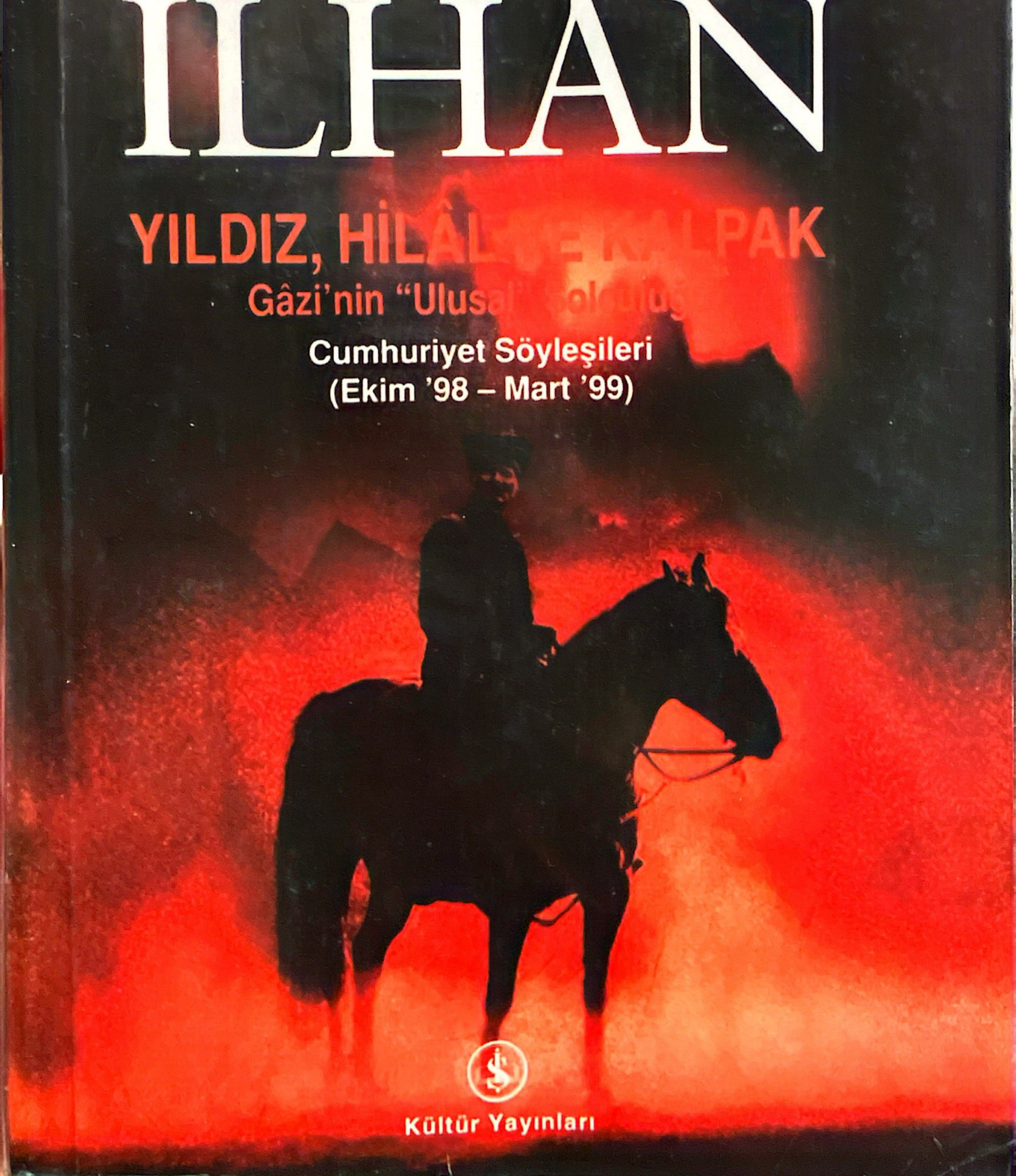

Kültür Yayınları

© Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Meşelik Sokağı 2/3 Beyoğlu 34433 İstanbul

Yayın Danışmanı Mürşit Balabanlılar
Editörler Defne Asal Er, Handan Akdemir

Kapak Tasarımı Birol Bayram
Düzelti Eylül Duru
Tasarımı ve Uygulama Tipograf (0212) 249 01 01
Birinci Basımı Kasım 2004, İstanbul
ISBN 975-458-594-6
OTM 11039501
Basımevi Ayhan Matbaası (0212) 629 01 65
Yüzyıl Mahallesi MASSİT 5. Cadde 47 Bağcılar 34204 İstanbul